

2. le point de vue *sémantico-référentiel* qui retient les sens transmis par les formes;

3. le point de vue *énonciatif-hiérarchique* qui tient compte de la hiérarchie introduite par le locuteur «entre ce qu'il énonce et ce à propos de quoi il l'énonce.» (p. 208).

Dans sa tentative d'élaborer une théorie de la communication, le propos de l'auteur est «d'intégrer à la définition de la langue les propriétés liées aux instances d'interlocution.» Car «l'homme est par nature dialogal.» (p. 235) Ce qui veut dire que lorsqu'on s'intéresse au langage on s'intéresse inévitablement à «l'homme défini par l'usage qu'il en fait.» (p. 238).

Les problèmes linguistiques et les problèmes de la linguistique en tant qu'une discipline qui a «plus d'un titre à s'être donné le statut de science» (p. 295) sont ainsi exposés dans l'ouvrage de C.H., qui est d'un grand intérêt autant pour les linguistes que pour le grand public.

Un autre mérite de C.H. c'est qu'en écrivant un ouvrage de synthèse qui s'étale sur un vaste domaine il a réussi à ne pas citer le nom d'un des plus grands linguistes français du XXe siècle : malgré l'existence de nombreux passages qui sont rédigés sous l'influence de la linguistique fonctionnelle, le nom du fondateur de cette école, celui d'André MARTINET, ne figure pas dans l'index des noms!

O. SENEMOĞLU

H. PARRET — H.-G. RUPRECHT (Textes présentés par/Edited by), *Exigences et perspectives de la sémiotique*. Recueil d'hommages pour Algirdas Julien Greimas / *Aims and Prospects of Semiotics*. Essays in honor of Algirdas Julien Greimas, I — Le paradigme théorique / The theoretical Paradigm; II — Les domaines d'application / Domains of Application, Amsterdam - Philadelphia, Johns Benjamins Publishing Company, 1985, LXXXV + XI + 1065 p.

Çeşitli ülkelerden seksen dolayında bilim adamının katkısıyla gerçekleştirilerek ünlü göstergebilimci A. J. Greimas'a armağan edilen görkemli bir yapıt bu. Yayımcılık görevini H. Parret ile H.-G. Ruprecht üstlenmişler. Prof. Greimas, en kısa yoldan, «dünyanın insan ve insanın insan için taşıdığı anlamı araştıran bilim», daha doğrusu «bilimsel tasarı» (1) olarak tanımladığı göstergebilimi, Ankara ve İstanbul Üniversitelerinde öğretim üyeliği yaptığı dönemden (1958-1960, Ankara Üniversitesi; 1960-1962, Ankara ve İstanbul Üniversiteleri) bu yana sürekli bi-

(1) Bak. «Entretien avec A. - J. Greimas» (Propos recueillis par B. Vardar); *Dilbilim*; I, 1976, s. 27. ve A. J. Greimas, «Avant-Propos»; A. Hénault, *Les Enjeux de la sémiotique*, Paris, P.U.F., 1979, s. 196.

çimde geliştirerek, bir süredir Paris Göstergebilim Okulu diye anılan güçlü akımın ortak paydası durumuna getirmiştir. Yayımcıların «Giriş» nitelikli yoğun incelemesiyle (ss. XXIII-LI) J. - C. Coquet'nin, Greimas'ın yaşam ve yapıtlarına ilişkin sunuşunu (ss. LIII - LXXXV) izleyen bir dizi çalışma hem genel kurama yeni katkılarda bulunuyor (cilt I), hem de çeşitli uygulamalarla kuramı örneklendiriyor, değişik alanlarda sınıyor; böylece genel varsayımın hangi doğrultularda gelişebileceğini belirginleştiriyor (cilt II). «Giriş»teki «göstergebilimsel biçimlendirim», ya da betimlemeyle 1bilimsel biçimlendirim» ya da üstdil ayrımını temellendirir nitelikte görünmüyor bu katkılar. Hiç değilse, söz konusu yorum ancak genel akım içindeki bir tek doğrultunun özelliği olarak ele alınmalı; bilimsel yaklaşımı kapalı ve oluşuk bir üstdille sınırlandırma eğiliminin sonucu olarak görülmeli.

«Kuramsal Dizge» başlığıyla sunulan birinci cilt üç bölüm içeriyor: 1. Felsefe, mantık ve göstergebilim; 2. Göstergebilimin bilimkuramsal ve yöntemsel sorunları; 3. Dilbilim, sözbilim, biçembilim. Bu cilde katkıda bulunanlar arasında özellikle J. Pelc, R. Posner, M. Arrivé, U. Eco, J. Geninasca, E. Landowski, S. Marcus, T. Yücel, C. Zilberberg adlı bilginler dikkati çekmekte. İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden T. Yücel'in, Greimas kuramının kalkış noktasını oluşturan *Sémantique structurale*'e (Yapısal Anlambilim) ilişkin, ünlü bilginin düşüncesini doğuş aşamasında yakalayarak özgün açıklamalarda bulunan yazısını özellikle vurgulamak ve söz konusu yapıtta Yücel'in doktora tezinin bir «betimleme örneği» olarak sunulduğunu anımsatmak isteriz.

«Uygulama Alanları»na ayrılmış bulunan ikinci ciltte de üç bölüm var: 4. Sözel olmayan gösterge dizgeleriyle kaynaşık gösterge dizgeleri; 5. Felsefe, bilim, din, toplum-siyasa, yazın alanlarındaki söylemlere göstergebilimsel yaklaşımlar; 6. Ekin göstergebilimi: Söylence, halkbilim, din, budunyazın. Bu cilde özellikle I. Darrault, F. Bastide, I. Calvino, L. Marin, F. Nef, T. Pavel, P. Ricoeur, C. Segre, P. Zumthor, J. Berque, J. Courtés, D. Hymes, P. Maranda, E. Meletinsky, C. Morazé gibi bilginler katkıda bulunmuş.

Yapıt, yüzyılımızın insan bilimlerindeki en önemli olaylarından biri niteliğini taşıyan Greimas göstergebiliminin ulaştığı son noktayı yansıttığı gibi bundan sonraki gelişim doğrultularını da göstermektedir. Bu doğrultuların çok çeşitli olacağı anlaşılıyor. Bu durum gelecekte kuramın ufalanmasına mı yol açacak, yoksa yeni ve güçlü bir birleşim mi yaratacak? Bu soruya verilecek yanıt, A. J. Greimas'ın «XXI. yüzyıla girmeye yüreklilikle hazırlandığını» (2) belirttiği göstergebilimin değişik alanlardaki «yanlışlanabilirlik» sınırlarının ulaşabileceği genişliğe bağlı.

B. VARDAR

(2) Bak. yukarda «Troisième entretien avec A. J. Greimas» (Propos recueillis par B. Vardar), s. 7.